

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMLARI İLE ANNE BABA TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ*

SUAT ALTINTAŞ - MUHAMMET ÖZTABAK

MEB Güngören 50. Yıl Ahmet Merter İlkokulu - İstanbul Kültür Üniversitesi

Gönderim Tarihi: 20.05.2016

Kabul Tarihi:02.08.2016

Öz: Bu çalışmanın amacı, ortaokul öğrencilerinin problemli internet kullanımları ile algılanan anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırma 2015-2016 eğitim-öğretim yılında, İstanbul Güngören ilçesindeki 189'u erkek, 187'si kadın olmak üzere 376 ortaokul 8. sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir. Araştırma betimsel nitelikli olup ilişkisel model kullanılmıştır. Verilerin analizi SPSS istatistik programında yapılmış olup, t testi Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve korelasyon analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde; problemli internet kullanımının cinsiyet, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, ailenin aylık geliri, annenin çalışması ve kendine ait bilgisayar olup olmaması durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ancak kendisine ait odanın olup olmaması ve internete bağlanılan araçlara göre, tablet, bilgisayar ve cep telefonuna sahip olup olmamaya göre anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Problemli internet kullanımı ve algılanan anne-baba tutumları arasındaki ilişkiye ait bulgular değerlendirildiğinde; internetin olumsuz sonuçları, sosyal fayda, aşırı kullanım ve problemli internet kullanımı demokratik tutum ile düşük düzeyde negatif yönlü bir ilişki gösterirken, koruyucu-istekteki tutum ile otoriter tutum arasında orta düzeyde pozitif ilişkiler göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Problemli internet kullanımı, algılanan anne-baba tutumları, ortaokul öğrencileri

THE STUDY OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PROBLEMATIC INTERNET USAGE OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS AND PERCEIVED PARENTAL ATTITUDES

Abstract: The aim of this study is to examine the relationship between problematic Internet use of secondary school students and perceived parental attitudes. The study was conducted with 376 students, that are 189 male and 187 female and 8th Grade in 2015-2016. The Research is the scientific quality and relational model is used. Data analysis is performed by using the SPSS statistical programs, t-test, one-way analysis of variance (ANOVA) techniques and Correlation Analysis were utilized. When the findings are evaluated, it was observed that the problematic Internet usage did not significantly differ according to gender, the mother's level of education, the father's level of education, family income, mother's working, or not having own computer, but it significantly differed according to having own room, tools to connect to the internet, having tablets, computers or mobile phone or not. When the findings about relationship between problematic Internet use and perceived parental attitudes are evaluated; while The negative consequences of the internet, social benefit, excessive use and problematic internet use showed a low level negative relationship with democratic attitudes, It shows medium-level positive relationships between protecting requester attitude and authoritarian attitudes.

Keywords: Problematic Internet use, perceived attitudes of parents, secondary school students

Atf için/cite as:

Altıntaş, S., ve Öztabak, M. (2016). Ortaokul öğrencilerinin problemli internet kullanımları ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama [Journal of Education and Humanities: Theory and Practice]*, 7 (13), 109-128.

Giriş

İnsanoğlu var olduğu ilk günden itibaren çevresiyle iletişim halinde. Başlangıçta yüz yüze olan iletişimi, farklı iletişim araçlarının keşfiyle zamanla değişmiştir. İnsanoğlu doğası gereği araştırmalar yaparak yeni buluşlar ortaya koymuştur. Bu buluşlar yavaş yavaş insanların hayatına girmiş ve bireylerin günlük yaşantısını kolaylaştırarak yaşam tarzındaki değişiklikleri de beraberinde getirmiştir. Son yüzyıldaki teknolojik buluşlar baş döndürücü hızdadır. Bu yüzden yaşadığımız çağ; teknoloji çağı olarak isimlendirilmektedir.

Her geçen gün yeni bir teknolojik gelişmeyle kullanımı yaygınlaşan internet, bilinçsiz kullanıldığında sosyal hayatı olumsuz etkileyerek bireysel ve toplumsal yaşantıyı tehdit etmektedir. Kullanımı gittikçe yaygınlaşan internetin olumsuz etkilerini gören araştırmacılar son zamanlarda internetin problemlili, sağlıksız ve patolojik kullanımı üzerine çalışmalarını yoğunlaştırmışlardır (Davis, 2001; Davis, Flett ve Besser, 2002. Akt. Odacı ve Çelik, 2011).

Goldberg (1996) internet bağımlılığı kavramını ilk kullanan kişi olmuştur. Problemlili internet kullanımını “Patolojik Kumar Oynama” kriterlerine göre tanımlayan Young’dur (1999) (Akt. Odacı ve Çelik, 2011). Yeni bir kavram olan Problemlili internet kullanımını açıklamaya yönelik ortak bir fikir beyan edilmemiştir. Davis’e (2001) göre bu denli farklı kavramların kullanılmasının sebebi, problemlili internet kullanımını açıklayan her bir yaklaşımın, problemlili internet kullanımının duyuşsal, davranışsal ve bilişsel bileşenlerinden herhangi birine odaklanmasıdır (Akt. Özer, 2013).

Problemlili internet kullanımı Kim ve Davis’e (2009) göre; bireylerin internet kullanımından dolayı aile ve iş yaşamında bozulmalar yaşanması ve sürekli şekilde internet kullanımını kontrol etmede başarısız girişimlerde bulunma (Akt. Zorbaz ve Tuzgöl Dost, 2014) olarak tanımlanmıştır. Problemlili internet kullanımının, bilişsel sürecin davranışa yansımalarıyla geliştiği, bireylerin sosyal hayatta başarısız oldukları alanları telâfi etmek ve sosyalleşmeyi gerçekleştirebilmeye yönelik geliştirilen davranış örüntüsü olabileceği düşünülmektedir. İnternet bağımlılık yaratan bir nesne olabileceği gibi, daha önce var olan bağımlılık nesnelere için bir ortam oluşturabilmektedir (Gönül, 2002). Bazı araştırmacılara göre internet bağımlılarının internete değil, internet üzerinden gerçekleştirilen

sohbet, alış, veriş, oyun ve kumar gibi materyallere bağımlı olduklarını belirtirler (Ceyhan, 2008).

Problemlı internet kullanımının bireylerin, sosyal faaliyetlerinde azalma, sportif faaliyetlerden uzaklaşma, gece geç yatmadan dolayı yorğun uyanma ve aile bireyleriyle ortak zaman geçirememeye yüzünden aile ilişkilerinde bozulmalara neden olduğu düşünölmektedir (Karaca, 2015). Bilgisayar ve internetin riskli bir biçimde kullanılması ve bu kullanımila ilişkili ağır klinik vakaların ortaya çıkması yaygınlaşan bilgisayar ve internet kullanımını sorgulamayı gerektirir. Problemlı internet kullanımıyla ilgili araştırmaların son yıllarda artmasının sebebi; internetin özellikle ergen ve gençler üzerinde bazı ciddi problemlere yol açmasıdır. (Gillespie, 2002. Akt. Yıldız, 2010).

16-24 yaş grubu bilgisayar ve internet kullanım oranlarının en yüksek olduğu yaş gurubudur (TUİK, 2014). İnternetin bu yaş grubunda yaygın kullanımı en çok da ergenleri etkilemektedir. İnternetin ergenlere birçok fırsat sunması, iletişimde getirdiği yenilikler, bilgiye hızlı ve kolay ulaşma internetin olumlu yönleri olsa da; internet başında fazla zaman geçirme, ergenlerin görev ve sorumluluklarını yerine getirmede sıkıntılara yol açmaktadır (Tahiroğlu ve ark., 2008). İletişim ortamını aile ya da sosyal çevresinde bulamayan ergenler, internet ortamında tanımadığı kişilerle iletişime geçme gayretine girmektedir. Bu durum aile-ergen ve ergen-çevre arasında zayıflayan ve giderek kopan iletişime neden olmaktadır (Aksüt ve Batür, 2007). Ergenlerde aşırı internet kullanımı bireyin sağlığı ile ilgili sorunlara yol açabileceği gibi, uyku ve çalışma zamanında kayba da yol açmaktadır. Bunun yanında okul, aile ve sosyal yaşantıda kişisel işlevleri de olumsuz yönde etkileyeceği düşünölmektedir (Gürcan, 2010).

Toplumun temel birimi olan aile süreç içerisinde bir takım değişimlere uğrayarak varlığını devam ettirmektedir. Aile, çocukların hayata gözünü açtığı, sosyalleşme ve toplumsal kuralların öğrenildiği, tutum ve davranışların kazanıldığı birimdir (Eripek, 1982). Çocukların yetişme dönemlerinde anne babayla olan ilişkileri, yetişkinlikte diğer bireylere karşı göstereceği tutum ve davranışların temelini oluşturmaktadır. Aile içi iletişim ve anne baba davranışları kişinin psikolojik ve sosyal gelişimini doğrudan etkileyen en önemli faktörlerdendir (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 1999). Ana babaların tutum ve davranışları çocukların uyumlu-uyumsuz, etken-edilgen, bağımlı-özerk, içe dönük dışa dönük olmaları gibi kişilik özelliklerini etkiler (Özgüven, 2001).

Tutum için sosyal psikolojide yapılan genel tanım, “Bireye atfedilen ve onun psikolojik bir objeye ilişkin düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan bir eğilim” şeklindedir. Tutumlar, doğrudan gözlenemeyen fakat gözlenebilen davranışlara yol açan ve bireyi davranışa hazırlayan eğilimlerdir (Kağıtçıbaşı, 1999). Bireylerdeki tutumların temeli ilk çocukluk döneminde aile ve okulda öğrenilen bilgilere dayanır. Sosyal normlar, otorite, disiplin anlayışı, kişilere, nesnelere, gruplara karşı hissedilen duygular ve önyargılar erken sosyalleşme evresinde öğrenme yoluyla gerçekleşir (Oktay, 1996).

Aile içi ilişkiler ve ana baba tutumları, çocuğun psiko-sosyal gelişimini ve topluma sağlıklı bir birey olarak katılımını sağlayan en önemli etmenlerden biridir. Bireyin dengeli ve uyumlu bir kişilik psikolojisine sahip olması, büyüdüğü aile ortamı ile yakından ilgilidir (Kuzgun ve El-deklelioğlu, 1999). Şendil’e göre (2003) dünyada ne kadar çok anne-baba varsa, o kadar çok çocuk yetiştirme biçimi vardır. Psikanalitik kuram; kişilik gelişiminde anne-baba disiplin yöntemlerinin ve çocuk yetiştirme biçimlerinin önemini vurgulamış; sağlıklı kişilik oluşumunda dengeli anne-baba tutumlarının rol oynadığını belirtmiştir (Aydın, 1996).

Ergen ruh sağlığında, yaşlıları ile yakın ve anlamlı ilişkiler kurmak çok önemlidir (Ceyhan, 2008). Ergenlik çağına özgü problemler ve kuşak çatışması gibi nedenlerle aileyle paylaşacak fazla bir şeyin olmaması, arkadaşlık ilişkilerinde sorunlar yaşama ve içe dönüklük gibi sebeplerle kendilerini yalnız hisseden ve bu yalnızlıklarını sosyal yaşamlarında gideremeyen gençler doğal olarak internete bağımlı hale gelebilirler. Çünkü internet ortamında yalnızlıklarını giderecek ya da yalnız olmadıkları hissini verecek oldukça fazla unsur bulunmaktadır (Karaca, 2007). Araştırmalar, ergenlerin internet dünyasını depresyonu hafifleten bir rahatlatma yeri olarak gördüklerini göstermektedir. Problemlerini internet kullanan ergenlerde, aile ve çevreden edineceği bilgiler ve olgunlaşmanın yerini sanal ortamda kurduğu ilişkiler almaktadır (Kelleci, 2008). Ergenlerin problemlerini internet kullanımına yönelmesinde ailelerin uyguladıkları anne-baba tutumlarının etkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın amacı

Bu araştırmanın temel amacı ortaokul öğrencilerinin problemleri internet kullanımı ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlar araştırılmıştır.

1. Öğrencilerin problemleri internet kullanma düzeyleri nasıldır?
2. Öğrencilerin algıladıkları anne-baba tutum düzeyleri nasıldır?
3. Öğrencilerin problemleri internet kullanımı demografik değişkenlere göre anlamlı bir farklılık gösteriyor mu?
4. Öğrencilerin problemleri internet kullanımı ile algılanan anne-baba tutumları arasındaki ilişki düzeyi nasıldır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada genel tarama modeli türlerinden “İlişkisel Tarama Modeli” kullanılmıştır. Karasar’a (2004) göre ilişkisel tarama modeli; iki ya da daha fazla sayıdaki değişken arasında, birlikte değişim varlığı ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan bir araştırma modelidir.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini İstanbul ili Güngören ilçesindeki resmi ortaokullardaki öğrenim gören 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Güngören ilçesinde 6’sı özel, 13’ü de resmi olmak üzere toplam 19 ortaokul bulunmaktadır. Bu ortaokulların 8. sınıf düzeyinde 1730’u erkek, 1580’i kız olmak üzere toplam 3310 öğrenci öğrenim görmektedir. Araştırma örneklemini seçilirken kolay ulaşılabilir olması ve daha kısa zamanda yapılabilmesi için seçkisiz (random) örneklem yöntemi kullanılmıştır. Araştırma örneklemini oluşturan okullar seçkisiz (random) örneklem yöntemine göre tespit edilmiştir. Bu okullarda random şekilde sınıflara uygulama yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini 5 ortaokulda öğrenim gören, 187’si erkek (% 50.3), 189’u kadın (%49.7) olmak üzere toplam 376 öğrenci oluşturmuştur. Örneklemin yaş ortalaması 14.11’dir. 333 kişi (%88.6) 14 yaş, 41 kişi (%10.9) 15 yaş olarak hesaplanmıştır.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada veri toplamak için öğrencilere; öğrenci bilgi formu, problemlerle ilgili internet kullanım ölçeği ve anne-baba tutum ölçeği uygulanmıştır. Öğrenci bilgi formu araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Bu formda katılımcıların cinsiyet, yaş, anne-babanın evlilik durumu, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, ailenin aylık geliri, annenin çalışma durumu, kendisine ait bir odanın olup olmaması, internete nasıl bağlandığı, kendisine ait bir bilgisayarın olup olmadığı, internete bağlandığı cep telefonunun olup olmadığı sorulmuştur.

Problemlerle İnternet Kullanımı Ölçeği, üniversite öğrencilerinin problemlerle ilgili internet kullanımını belirlemeye yönelik bir ölçek olup, Ceyhan, Ceyhan ve Gürcan (2007) tarafından geliştirilmiş, geçerlik güvenirliği yapılmış, faktör analizi 1658 üniversite öğrencisinden elde edilen veriler üzerinden yürütülmüştür. Yapılan çalışmalara göre, ölçeğin “internetin olumsuz sonuçları”, “sosyal fayda/sosyal rahatlık” ve “aşırı kullanım” olmak üzere 33 madde ve 3 faktörden oluştuğu belirlenmiştir. Otuz üç madde, üç faktör ve beşli derecelendirme yapılarak ölçekten en düşük 33 puan ve en yüksek 165 puan alınabilir. Bu ölçekten alınabilecek yüksek puanlar, bireylerin problemlerle ilgili internet kullanımlarının arttığını, düşük puanlar ise sağlıklı kullanımı ifade etmektedir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı (α) 0.94, test tekrar test güvenirlik katsayısı 0.81 olarak elde edilmiştir. Buna göre, ölçeği oluşturan üç faktörün iç tutarlılık katsayısı ise; 1. faktör (internet’in olumsuz sonuçları) için 0.94, 2. faktör (sosyal fayda/sosyal rahatlık) için 0.85 ve 3. faktör (aşırı kullanım süresi) için 0.74 olarak elde edilmiştir. Bu çalışmada Problemlerle İnternet Kullanımı Ölçeğinin internetin olumsuz sonuçları alt ölçeği için iç tutarlılık katsayısı .92, sosyal fayda/sosyal rahatlık alt ölçeği .85, aşırı kullanım için ise .79 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin tamamı için ise iç tutarlılık katsayısı .95 olarak hesaplanmıştır.

Anne-Baba Tutum Ölçeği çocukların/ergenlerin, anne-babalarının çocuk yetiştirirken uyguladıkları tutumların çocuklar/ergenler tarafından nasıl algılandığını ölçmek amacıyla Kuzgun (1972) tarafından geliştirilmiş ve Eldeleklioğlu (1993) tarafından revize edilmiş bir ölçektir. Ölçeğin Demokratik Ana-Baba Tutumu, Otoriter Ana-Baba Tutumu ve Koruyucu-İstekçi Ana-Baba Tutumu olmak üzere üç alt boyutu bulunmaktadır. Anne-Baba Tutum Ölçeği “hiç uygun değil”den “tamamen uygun”a kadar değişen beş basamaklı likert tipi bir ölçektir. ölçeğin alt Ölçeklerinin iç

tutarlılık katsayıları; demokratik tutum için .89, koruyucu-istekçi tutum için .82, otoriter tutum için .78 bulunmuştur (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 1999). Test tekrar test güvenirliliği Pearson Momentler çarpımı katsayıları yukarıdaki sayıya göre .92, .75 ve .79 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırmada anne-baba tutumları ölçeğinin iç tutarlık katsayıları demokratik tutum için .90, otoriter tutum için .76, koruyucu-istekçi tutum için ise .83 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Veriler, araştırmacı tarafından toplanmıştır. Okul müdüründen izin alınarak, rehber öğretmen eşliğinde uygulama yapılacak sınıflara gidilerek araştırma hakkında öğrencilere kısa bir bilgi verilmiştir. Öğrenci bilgi formu, Problemlİ İnternet Kullanımı Ölçeği ve Anne-Baba Tutum Ölçeği ile ilgili gerekli açıklamalar yapıp, çalışmanın önemi belirtildikten sonra öğrenciler motive edilmiştir. Öğrencilere, öğrenci bilgi formu ve ölçme araçlarının dağıtılması suretiyle veriler toplanmıştır. Uygulama bir ders süresi içinde bitirilmiştir.

Ölçme araçlarının uygulama çalışmaları bitikten sonra tüm katılımcıların verileri teker teker kontrol edilmiştir. Bu aşamada bazı katılımcıların ölçekleri doldururken eksik bıraktıkları kısımlar olduğu görülmüştür. Bazı ölçeklerde, bir maddeye birden fazla cevap verildiği, bazılarında ise birçok maddenin boş bırakıldığı tespit edilmiştir. 390 öğrenciye ölçek uygulandığı halde yukarıda belirtilen sebeplerden ötürü 14 öğrencinin ölçekleri değerlendirmeye alınmamıştır.

Öğrencilerin problemlİ internet kullanım düzeyleri ve algılanan anne baba tutum düzeylerinin belirlenmesi için betimsel istatistiklerden yararlanılmıştır. Öğrencilerin cinsiyetlerine, anne ve babalarının birliğine, kendine ait odaya sahip olmalarına, annelerinin çalışma durumlarına, evlerinde internet olmasına, kendine ait bilgisayara sahip olmalarına, internete bağlanan cep telefonuna sahip olmalarına göre problemlİ internet kullanım düzeyleri ve algıladıkları anne-baba tutumlarının değişip değişmediğinin belirlenmesi için t testinden yararlanılmıştır. Öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyleri, babalarının eğitim düzeyleri, aylık gelirleri ve internete bağlanmak için kullandıkları araçlarına göre problemlİ internet kullanım düzeyleri ve algıladıkları anne-baba tutumlarının anlamlı biçimde farklılaşip farklılaşmadığının belirlenmesinde ise tek yönlü var-

yans analizi (ANOVA) tekniğinden yararlanılmıştır. Bu kapsamda öncelikle bu istatistiğin ön koşulları olan normallik ve varyans homojenliği araştırılmıştır. Dağılımın normal dağılıp dağılmadığının belirlenmesi için çarpıklık ve basıklık değerleri ile histogram grafikleri incelenmiş, varyans homojenliği için ise Levene istatistiğinden yararlanılmıştır. Varyansların homojenliği önkoşulu sağlandığı durumlarda f testinden, sağlanmadığı durumlarda ise Welch testinden yararlanılmıştır. Varyans analizleri sonucunda anlamlı fark çıktığında ise farkın kaynağını belirlemek için ikili karşılaştırma testlerinden yararlanılmıştır. İkili karşılaştırma testlerinden varyans homojenliği önkoşulu sağlandığı durumlarda Tukey, sağlanmadığı durumlarda ise Tamhane's T2 testinden yararlanılmıştır. Öğrencilerin problemleri internet kullanım düzeyleri ile algıladıkları anne-baba tutumları arasındaki ilişkiler ise Pearson Momentler Korelasyon Çarpımı Korelasyon katsayısı yöntemi ile hesaplanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, uygulanan istatistiksel analizler sonucunda elde edilen bulgular ve açıklamaları araştırmanın alt problemlerine uygun olarak verilmiştir. Problemleri internet kullanımı ile ilgili bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1

Öğrencilerin Problemleri İnternet Kullanım Düzeyleri

	Alt ölçekler	N	Alınan en düşük puan	Alınan en yüksek puan	\bar{X}	SS
Problemleri İnternet Kullanımı	İnternetin olumsuz sonuçları	376	17	81	34.94	15.71
Ölçeği	Sosyal fayda/sosyal rahatlık	376	10	50	23.45	9.52
	Aşırı kullanım	376	6	30	17.83	6.19
	Toplam Puan	376	33	152	76.22	28.77

Tablo 1'de görüldüğü gibi internetin olumsuz sonuçları alt ölçeğinden öğrencilerin elde ettikleri toplam puanların ortalaması 34.94, standart sapması 15.71, sosyal fayda alt ölçeğinden öğrencilerin elde ettikleri top-

lam puanların ortalaması 23.45, standart sapması 9.52, aşırı kullanım alt ölçeğinden öğrencilerin elde ettikleri toplam puanların ortalaması 17.83, standart sapması 6.19'dur. Bu verilere göre örneklemdaki öğrencilerin internetin olumsuz sonuçları ile sosyal fayda düzeylerinin düşük olduğu, aşırı internet kullanım düzeylerinin ise yüksek olduğu söylenebilir.

Ayrıca, problemli internet kullanım ölçeğinden öğrencilerin elde ettikleri toplam puanların ortalaması 76.22, standart sapması 28.77'dir. Bu verilere bakılarak örneklemdaki öğrencilerin yaklaşık %50'den fazlasının ortalama puanın altında puan elde ettiği ve öğrencilerin problemli internet kullanım düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir.

Algılanan anne-baba tutumları ile ilgili bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2
Öğrencilerin Algılanan Anne-Baba Tutum Düzeylerine İlişkin Bulgular

	Alt ölçekler	N	Alınan en düşük puan	Alınan en yüksek puan	\bar{x}	SS
Algılanan Anne Baba Tutumları Ölçeği	Otoriter	376	10	50	22.65	8.09
	Demokratik	376	15	75	57.87	12.87
	Koruyucu-İstekçi	376	15	75	43.34	11.89

Tablo 2'de görüldüğü gibi algılanan anne baba tutumları ölçeğinin otoriter tutum alt ölçeğinden öğrencilerin elde ettikleri puanların ortalaması 22.65, standart sapması 8.09, demokratik tutum alt ölçeğinden öğrencilerin elde ettikleri puanların ortalaması 57.87, standart sapması 12.87, koruyucu-istekçi tutum alt ölçeğinden öğrencilerin elde ettikleri puanların ortalaması 43.34, standart sapması 11.89'dur. Bu verilere bakılarak örneklemdaki öğrencilerin düşük düzeyde anne-babalarının tutumlarını otoriter olarak algıladıkları, yüksek düzeyde anne-babalarının tutumlarını demokratik olarak algıladıkları ve ortalama düzeyde anne-babalarının tutumlarını koruyucu-istekçi olarak algıladıkları söylenebilir.

Problemlı internet kullanım ölçeği toplam puanına ilişkin t testi bulguları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3

Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği Toplam Puanına İlişkin t testi Bulguları

Değişkenler		N	\bar{x}	SS	t	P
Cinsiyet	Kadın	189	77.57	31.69	-918	.359
	Erkek	187	74.85	25.47		
Anne baba birlikteliği	Birlikte	358	75.49	28.48	-1.56	.120
	Boşanmış	15	87.24	30.82		
Kendine ait odası			76.97		.852	.395
	Var	270		29.68		
Annenin alışma durumu	çalışıyor	83	80.48	28.17	1.50	.136
	alışmıyor	292	75.15	28.80		
Evde İnternet bağlantısı	Var	316	77.42	28.79	1.87	.062
	Yok	60	69.87	27.98		
Kendine ait bilgisayar	Var	225	77.13	29.92	.755	.451
	Yok	151	74.85	26.96		
İnternete bağlanan telefonu	Var	264	78.40	29.25	2.272*	.024
	Yok	112	71.07	26.99		

Tablo 3'te görüldüğü gibi öğrencilerin problemlı internet kullanım leğinden elde ettikleri puan ortalamaları diğer değişkenlere göre farklılaşmazken, internete bağlanan cep telefonuna sahip olup olmamaya göre önemli düzeyde farklılaşmaktadır. İnternete bağlanan cep telefonu olan öğrencilerin problemlı internet kullanım leğinden elde ettikleri puan ortalaması (\bar{x} 78,540) internete bağlanan cep telefonu olmayan öğrencilerin ortalamalarından (\bar{x} 71,07) nemli düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyleri, babalarının eğitim düzeyleri, aylık gelirleri ve internete bağlanmak için kullandıkları araçlarına göre problemlı internet kullanım düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadıklarının farklılaşmadıkları tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile araştırılmıştır. Her bir analiz gerçekleştirilmeden önce varyansların homojen olup olmadığı Levene f testi ile incelenmiş ve elde edilen bulgular

annelerin eğitim düzeylerine (Levene istatistiği (3,372)= .190, p=.903), babaların eğitim düzeylerine (Levene istatistiği (3,372)= .554, p=.646), aylık gelire (Levene istatistiği (4,363)= 1.335, p=.256) göre varyansların homojen olduğunu ancak internete bağlanmak için kullandıkları araçlara göre ise (Levene istatistiği (6,368)= 3.989, p=.001) homojen olmadığını göstermiştir. Varyansların homojen olduğu değişkenler için f testinden olmadığı değişken için ise Welch testinden yararlanılmış ve analizlerden elde edilen bulgular Tablo 4'te toplam puana ilişkin bulgular olarak sunulmuştur.

Tablo 4*Problemlı internet Kullanımı Toplam Puana İlişkin f testi ve Welch Testi Bulguları*

Değişkenler		N	\bar{X}	SS	f	P
Anne eğitim düzeyi	Okur yazar değil ve ilkokul mezunu	167	75.15	28.74	.652	.582
	Orta okul	86	79.49	28.82		
	Lise	86	75.99	29.02		
	Üniversite	34	72.35	28.51		
Baba eğitim düzeyi	Okur yazar değil ve ilkokul	107	74.30	29.19	1.535	.205
	Orta okul	102	74.42	26.57		
	Lise	115	80.17	29.88		
	Üniversite	47	71.02	26.34		
Aylık gelir	1500 ve altı	104	72.66	26.61	1.624	.168
	1501-2500	135	74.90	27.78		
	2501-3500	64	77.39	29.92		
	3501-4500	30	81.68	30.25		
	4501 ve üzeri	31	85.72	34.23		
					Welch	P
İnternete bağlanılan araçlar	Cep telefonu	68	75.73	27.52	2.13	.057
	Tablet	20	65.86	25.51		
	Bilgisayar	35	67.53	19.94		
	Cep telefonu ve tablet	18	77.69	25.98		
	Cep telefonu ve bilgisayar	37	81.35	35.34		
	Tablet ve bilgisayar	54	74.37	25.21		
	Cep telefonu, bilgisayar ve tablet	137	80.42	30.44		

Tablo 4’te görüldüğü gibi öğrencilerin problemlı internet kullanımı ölçeğinden elde ettikleri puan ortalamaları annelerinin eğitim düzeyle-

rine, babalarının eğitim düzeylerine, aylık gelirlerine ve internete bağlanılan araçlara göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Problemlili internet kullanımı ve anne-baba tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı hesaplanmış ve elde edilen bulgular Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5

Problemlili İnternet Kullanımı ve Algılanan Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

	Demokratik	Koruyucu-İstekçi	Otoriter
İnternetin Olumsuz Sonuçları	-.166**	.278**	.251**
Sosyal Fayda	-.185**	.349**	.329**
Aşırı Kullanım	-.152**	.224**	.246**
Problemlili internet kullanımı	-.185**	.316**	.299**

**p < .001

Tablo 5'te görüldüğü gibi internetin olumsuz sonuçları, sosyal fayda, aşırı kullanım ve problemlili internet kullanımı demokratik tutum ile düşük düzeyde negatif yönlü bir ilişkiler gösterirken, internetin olumsuz sonuçları, sosyal fayda, aşırı kullanım ve problemlili internet kullanımı hem koruyucu-istekçi tutum hem de otoriter tutum ile orta düzeyde pozitif ilişkiler göstermektedir.

Yorum ve Tartışma

Bu araştırmada, ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin problemleri internet kullanımı ile anne-baba tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmada, öğrencilerin internetin olumsuz sonuçları alt ölçeğinden en yüksek, sosyal fayda/sosyal rahatlık alt ölçeğinde orta düzeyde, aşırı kullanım alt ölçeğinden ise en düşük puanı aldıkları görülmüştür. Araştırma verilerine göre örneklemedeki öğrencilerin problemleri internet kullanım düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir. Yıldız (2010) lise öğrencileriyle, Tutgun (2009) öğretmen adayı üniversite 1. ve 4. sınıf öğrencileriyle, Sevindik (2011) üniversite öğrencileriyle ve Sarıkaya'nın (2011) üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada; internetin olumsuz sonuçları alt ölçeğinden en yüksek, sosyal fayda/sosyal rahatlık alt ölçeğinden orta düzeyde, aşırı kullanım alt ölçeğinden ise en düşük puanları almışlardır. Bu verilere göre yaptığımız araştırma lise ve üniversite öğrencileriyle yapılan araştırmalarla benzeşmektedir.

Araştırmada öğrencilerin algıladıkları anne-baba tutumları alt ölçeklerinden elde ettikleri puanlara göre en yüksek puan demokratik anne-baba tutum düzeyi, orta düzeyde koruyucu-istekçi ve en düşük düzeyde otoriter anne-baba tutumu olarak algıladıkları görülmektedir. Ergen ve çocukların sağlıklı kişilik gelişimi için en uygun aile tutumunun demokratik aile tutumu olduğu düşünüldüğünde örneklemede anne-baba tutumunu demokratik olarak algılayan öğrencilerin girişken, sorumluluk sahibi, akademik başarıları yüksek, anlayışlı ve sosyal ilişkilerinde sorun yaşamayan bireyler olarak yetişecekleri düşünülmektedir.

Eftekin'in (2015) lise öğrencileriyle, Yurttaş'ın (2010) ortaokul ikinci kademe öğrencileriyle, Yücel'in (2013) ortaokul öğrencileriyle yaptıkları çalışmada da en yüksek demokratik anne-baba tutumu, orta düzeyde koruyucu-istekçi anne-baba tutumu, en düşük düzeyde de otoriter tutum yer almaktadır. Araştırmamız bu çalışmalarla benzeşmektedir. Bir başka çalışmada Kopar'ın (2013) otoriter anne-baba tutumunu orta düzeyde, demokratik anne-baba tutumunu en düşük düzeyde bulmuştur. Araştırmamız bu çalışmayla farklılık göstermektedir.

Araştırmada, problemleri İnternet kullanım ölçeği toplam puanına ilişkin t testi bulgularına bakıldığında öğrencileri cinsiyete, anne-baba birlikteliğine, kendine ait odası olup olmamaya, annenin çalışma durumuna, evde internet bağlantısı olup olmamaya ve kendine ait bilgisayar olup olmamaya göre anlamlı düzeyde farklılaşmazken, internete bağlanı-

lan cep telefonuna sahip olup olmamaya göre aldıkları puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Bu bulgulara göre internete bağlanılan cep telefonu olan öğrencilerin problemleri internet kullanım oranı daha yüksektir. İnternete bağlanılan cep telefonuna sahip olmanın problemleri internet kullanımını etkilediği düşünülmektedir. Akıllı telefon diye tabir edilen cep telefonuna sahip olma yaşının giderek düşmesiyle problemleri internet kullanımının çocuklar/ergenler arasında giderek artacağı düşünülebilir.

Cicioğlu (2014) yaptığı çalışmada öğrencilerin problemleri internet kullanımı toplam puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı oranda farklılaştığını tespit etmiştir. Zorbaz (2013) yaptığı çalışmada lise öğrencilerinin problemleri internet kullanım puanlarını cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığını tespit etmiştir. Özer (2013) yaptığı çalışmada problemleri internet kullanımının cinsiyet değişkenine göre farklılaştığını tespit etmiştir. Çalışmamız cinsiyet değişkenine göre bu çalışmalarla farklılık göstermektedir.

Baykan'ın (2014) lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada, ergenlerin internete en çok cep telefonundan bağlandıkları bulgusuna ulaşmıştır. Çalışmamız bu çalışmalarla benzeşmektedir.

Problemleri internet kullanımı toplam puana ilişkin f testi ve Welch testi bulgularına göre öğrencilerin annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi, ailenin aylık geliri ve internete bağlanılan araçlara göre alınana puanlara bakıldığında, anlamlı düzeyde bir farklılığa rastlanmamıştır. Annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi ve ailenin aylık gelirinin çocuk yetiştirmede etkisi tartışılmaz. Bu çalışmada bu değişkenlerin çocukların/ergenlerin problemleri internet kullanımı üzerinde bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İnternete bağlanılan araçlara göre de aynı sonuca ulaşılmıştır.

Eftekin'in (2015) lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi ve ailenin aylık geliri değişkenlerine göre anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığı bulgusuna ulaşmıştır. Zorbaz'ın (2013) lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada anne ve baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit etmemiştir. Çalışmamız bu çalışmalarla benzeşmektedir. Özer'in (2013) lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada internet kullanım amacı ve annenin eğitim düzeyi arasında anlamlı farklılık olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Çalışmamız bu değişkene göre farklılaşırken, yine aynı çalışmada problemleri inter-

net kullanımının babanın eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmamız babanın eğitim düzeyi değişkenine göre de bu araştırmayla da benzerlik göstermemektedir.

Araştırmada problemlili internet kullanımı ile algılanana anne-baba tutum düzeyi şöyledir; İnternetin olumsuz sonuçları, sosyal fayda, aşırı kullanım ve problemlili internet kullanımı demokratik tutum ile düşük düzeyde negatif yönlü bir ilişkiler göstermektedir. Demokratik anne-baba tutum düzeyi artıka problemlili internet kullanımının düşeceği bulgusuna ulaşılmıştır. Demokratik anne-baba tutumuna sahip ailelerde yetişen bireylerin internet kullanımlarının sağlıklı olduğunu, internetin yaşamlarını olumsuz etkilemediğini ve internet bağımlısı olmadıkları şeklinde değerlendirilmelidir. Demokratik anne-baba tutumunun çocuk ve ergenlerin sağlıklı kişilik gelişimindeki önemi bir kez daha ortaya çıkmıştır. İnternetin olumsuz sonuçları, sosyal fayda, aşırı kullanım ve problemlili internet kullanımı hem koruyucu-istekçi tutum hem de otoriter tutum ile orta düzeyde pozitif ilişkiler göstermektedir. Koruyucu-istekçi tutum ve otoriter anne baba tutumları internet bağımlılık düzeyini artırmaktadır. Koruyucu-istekçi ve otoriter anne-baba tutum düzeyi artıka bireylerin internet kullanımının sağlıksızlaştığı, bireylerin yaşamlarını internetin olumsuz etkileyebileceğini ve bireylerde, internet bağımlılığına yol açabileceği şeklinde düşünölmelidir. Bilinenin aksine koruyucu-istekçi tutum ve otoriter tutum öğrencilerin problemlili internet kullanımına engel olamamaktadır. Bu tutuma sahip anne-babaların bilgilendirilmesi ve tutumlarını değıştirmelerinin öğrencilerde problemlili internet kullanım oranını azaltacağı düşünölmektedir.

Baykan (2014) araştırmasında öğrencilerin internet bağımlılık düzeyi ve anne baba tutumları algısı arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Araştırmamız bu çalışmayla benzeşmektedir. İşleyen (2013), lise öğrencilerinde internet bağımlılığı puanlarının en anlamlı yordayıcısının otoriter anne baba tutumu olduğu, ikinci yordayıcı olarak utangaçlık düzeyinin ve üçüncü yordayıcı olarak da demokratik anne baba tutumunun izlediği saptanmıştır. Buna karşın koruyucu/istekçi anne baba tutumunun lise öğrencilerinin internet bağımlılığının anlamlı yordayıcısı olmadığı görölmüştür. Araştırmamız bu çalışmayla farklılaşmaktadır. Kopar (2013) çalışmasında algılanan anne-baba tutumlarının iletişim becerilerine etkisi açısından sıralaması, çalışmamamızdaki anne-baba tutumlarının problemlili internet kullanımına etkisi sıralamasıyla benzeşmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Ortaokul öğrencilerinin problemleri internet kullanımı ile algıladıkları anne-baba tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada, öğrencilerin aşırı internet kullanım düzeyi yüksek, problemleri internet kullanım düzeyinin ise düşük olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin algıladıkları anne-baba tutumlarına bakıldığında; düşük düzeyde otoriter tutum, orta düzeyde koruyucu-istekçi tutum ve yüksek düzeyde demokratik tutum olduğu görülmüştür. Öğrencilerin problemleri internet kullanımında öğrencinin cinsiyetinin, ailenin aylık gelirinin, annenin ve babanın eğitim düzeyinin, anne-babanın birliktelik durumunun, annenin çalışma durumunun etkili olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Problemleri internet kullanımı ve aşırı internet kullanımı, evde internet bağlantısı olması, öğrencilerin kendine ait odasının olması, internete bağlanan cep telefonuna sahip olma, kendine ait bilgisayar ve tablete sahip olmalarının etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda demokratik anne-baba tutumuyla aşırı internet kullanımı ve problemleri internet kullanımı arasında negatif yönlü bir ilişki; koruyucu-istekçi anne-baba tutumu ve otoriter anne-baba tutumuyla aşırı internet kullanımı ve problemleri internet kullanımı arasında orta düzeyde ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Öneriler

Bu sonuçlar doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir; problemleri internet kullanımının sebepleriyle ilgili daha ayrıntılı araştırmalar yapılabilir. İnternet kullanım yaşının ve internete bağlanan cep telefonuna sahip olma yaşının giderek düşmesinden dolayı ilkökul 4. sınıftan itibaren internetin nasıl verimli kullanılacağı ve problemleri internet kullanımının zararlarıyla ilgili derslerde öğrenciler bilgilendirilebilir. Okul müdürleri, okullarda psikolojik danışman ve rehber öğretmenler aracılığıyla ebeveynlere ve öğrencilere problemleri internet kullanımının olumsuz sonuçları ile ilgili yapılan araştırma sonuçlarını anlatılarak, olumsuz sonuçların etkileriyle ilgili eğitimler düzenleyebilir. Çocuk ve ergenlere sağlıklı internet kullanımının nasıl olduğu öğretilerek, ergenlere problemleri internet kullanımının ileriki yaşlarda aile, iş ve sosyal yaşama olumsuz etkileri anlatılmalıdır. Ebeveynlerin evde internete bağlanan araçları herkesin kullandığı alanda bulundurulmasıyla ilgili bilgilendirilebilir. Son dönemlerde internetin en çok kullanıldığı gelişmiş ülkelerde başlayan cep telefonu ya da internete bağlanan diğer cihazlarla ilgili çocuk ve ergenlerle “kullanım sözleşmesi” yaygınlaştırılabilir.

Kaynakça

- Aksüt, M. ve Batür, Z. (2007). *İnternet perspektifinde ergenlerin sosyalleşme ve iletişim kurma süreci*. <http://ab.org.tr/ab07/bildiri/134.doc>, (Erişim Tarihi: 15.12.2015).
- Aydın, B. (1996). *Çocuk psikolojisinin temelleri*. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, İstanbul.
- Baykan, N. (2014). *Anne-baba tutumları ile internet bağımlılık düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Ceyhan, E. (2008). Ergen Ruh sağlığı açısından bir risk faktörü: internet bağımlılığı, *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15 (2), 109-116.
- Ceyhan, E., Ceyhan, A., Gürcan, A. (2007). *Problemlili internet kullanımı ölçeğinin geçerli güvenilirlik çalışmaları*, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7(1),387-416.
- Cicioğlu, M., (2014). *Öğrencilerin Problemlili İnternet Kullanımı ve Siber Zorbalık davranışlarına İlişkin Görüşler*. Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı. Bolu.
- Eftekin, P. (2015). *Ergenlik dönemindeki öğrencilerin internet bağımlılığı ve anne baba tutumları arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Eğitim Bilimleri ve Öğretim Bilim Dalı, Kayseri.
- Eripek, S. (1982). Kuramsal açıdan çocuklardaki problem davranışların nedenleri ve bir sınıflandırma, *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 15(2): 35-46.
- Gönül, S. (2002). Patolojik internet kullanımı (internetin kötüye kullanımı), *Yeni Symposium*, 40 (3), 105–110.
- Gürcan, N. (2010). *Ergenlerin problemlili internet kullanımları ile uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- İşleyen, F. (2013). *Lise öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeylerinin kişisel ve ailesel faktörlerle ilişkisinin incelenmesi* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, İzmir.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni insan ve insanlar*. İstanbul: Evrim Yayınevi, 102.
- Karaca, M. (2007). *Sosyolojik bir olgu olarak internet gençliği: Elazığ örneği* (Yayınlanmış Doktora Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Karaca, D.T. (2015). <http://cocukpsikiyatrisiizmir.com/tr/cocuklarimizi-televizyon-bilgisayar-oyunlarinin-zararli-etkileri.php>. (Erişim Tarihi: 14 Aralık 2015).
- Karasar, N. (2004). *Bilimsel araştırma yöntemi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kelleci, M. (2008). İnternet, cep telefonu, bilgisayar oyunlarının çocuk ve gençlerin ruh sağlığına etkileri. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 7(3), 253-256.

- Kopar, N. (2013). *Algılanan anne baba tutumlarının ergenlerin iletişim becerilerine etkileri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtımı Ana Bilim Dalı Kişilerarası İletişim Bilim Dalı, İstanbul.
- Kuzgun, Y. ve Eldeleklioğlu, J. (2005). *Anne baba tutumları ölçeği*. Editör: Y. Kuzgun ve F. Bacanlı, PDR'de Kullanılan Ölçekler, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Odacı, H., Berber Çelik, Ç. (2011). Üniversite öğrencilerinin problemleri internet kullanımının akademik öz-yeterlik, akademik erteleme ve yeme tutumları ile ilişkisi. *5th International Computer & Instructional Technologies Symposium*, 22-24 Eylül 2011, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Oktay, M. (1996). *Davranış Bilimlerine Giriş*, İstanbul: Der Yayınları, s.172.
- Özer, Ş. (2013). *Problemleri internet kullanımının benlik saygısı ve öznel iyi oluş ile açıklanabilirliği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı rehberlik psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Trabzon.
- Özgülven, İ.E. (2001). *Ailede İletişim ve Yaşam*. Ankara: PDREM Yayıncılık.
- Sarıkaya, M. (2011). *Öğretmen adaylarının problemleri internet kullanımı ve öz-yeterlik düzeylerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetmeliğinin Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Sevindik, F. (2011). *Fırat üniversitesi öğrencilerinde problemleri internet kullanımı ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının belirlenmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Şendil, G. (2003). *Çocuk, ergen ve anne baba*. İstanbul: Çantay Yayınları. İstanbul.
- Tutgun, A. (2009). *Öğretmen adaylarının problemleri internet kullanımının incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tuik. (2014). *Haber Bülteni, Sayı: 15975*. 11 Temmuz 2014.
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBuldenleri.do?id=15975>. (Erişim Tarihi: 15 Aralık 2015).
- Yıldız, İ. (2010). *Lise öğrencilerinde problemleri internet kullanımı ile sağlıklı yaşam biçimi davranışları arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Programı Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Ana Bilim Dalı, Sivas.
- Yurttaş A. (2010). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin zorbalık eğilimleri ile algıladıkları anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Yücel, Y. (2013). *Ortaokul öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumlarının, benlik saygısı ve öğrenilmiş çaresizlikle ilişkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul.

- Zorbaz, O. (2013). *Lise Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanımının Sosyal Kaygı ve Akran İlişkileri Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı, Ankara
- Zorbaz, O., Tuzgöl Dost, M. (2014). *Lise Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanımının Cinsiyet, Sosyal Kaygı ve Akran İlişkileri Açısından İncelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education) 29(1), 298-310

[*Bu çalışma Yrd. Doç. Dr. Muhammet Öztabak danışmanlığında Suat Altıntaş'ın Nişantaşı Üniversitesi psikoloji yüksek lisan tezini tamamladığı, tezinden üretilmiştir.]

İletişim:

Suat Altıntaş

E-posta: altintassuat88@hotmail.com

Muhammet Öztabak

E-posta: muhammetoztabak@gmail.com